

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITE YA 11

PUDUNGWANA 2020

**SESOTHO PUO YA LAPENG P2
EXEMPLAR**

MATSHWAO: 80

NAKO: Dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 17.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLUBUWA

- 1 Bala ditaelo tsena ka hloko pele o qala ho araba dipotso.
2. O se ke wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima papetla ya dikahare leqepheng la bone, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse botsitsweng dibukeng tseo o ithutileng tsona selemong sena. Ha o entse sena, bala dipotso tseo mme ebe o kgetha tseo o ratang ho di araba.
3. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO TSE THARO, e leng:

KAROLO YA A: Dithothokiso	(30)
KAROLO YA B: Pale/Sengolwa sa Boholoholo	(25)
KAROLO YA C: Tshwantshiso/Terama	(25)
4. Araba dipotso TSE HLANO kaofela: TSE THARO (3) KAROLONG YA A. E LE NNGWE (1) KAROLONG YA B le E LE NNGWE (1) KAROLONG YA C ka mokgwa ona:

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO
Dithothokiso tseo o di rutilweng— Araba dipotso TSE PEDI.

Thothokiso eo o sa e rutwang — O TLAMEHA ho araba potso ena.

KAROLONG YA B: PALE/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO
Araba potso E LE NNGWE.
5. KAROLONG YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA
Araba potso E LE NNGWE.
KGETHO YA DIPOTSO KAROLONG YA B (PALE/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO) LE YA C (TERAMA)
  - Araba dipotso tsa pale/sengolwa sa bohoholo le terama eo o ithutileng yona FEELA.
  - Araba potso E LE NNGWE E TELELE YA MOQOQO le E LE NNGWE ya dipotso TSE KGUTSHWANE. Haeba o araba potso e telele KAROLONG YA B, o lokela ho araba dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA C. Haeba o araba dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA B, o lokela ho araba potso e telele ya moqoqo KAROLONG YA C. Sebedisa lenanennetefatso le hlahisitsweng leqepheng la 5 ho etsa kgetho ya hao.
6.
  - Potso e telele ya Dithothokiso e lokela ho arajwa ka mantswe a 250–300.
  - Dipotso tse telele tsa Pale le Terama di lokela ho arajwa ka mantswe a 400–450.
  - Bolelele ba dikarabo tsa dipotso tse kgutshwane bo tla laolwa ke kabo ya matshwao. Tsepama potsong, mme o se ke wa tswa lekoteng.
7. Latela ditaelo tse hlahang qalong ya KAROLO ka NNGWE ka hloko.
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha di nomoilwe pampiring ena ya dipotso.
9. Qala KAROLO E NNGWE LE E NNGWE leqepheng LE LETJHA.
10. Sebedisa nako ya hao ka mokgwa o latelang:
  - KAROLO YA A: Metsotso e 40
  - KAROLO YA B: Metsotso e 55
  - KAROLO YA C: Metsotso e 55
11. Ngola ka mongolo o makgethe, mme o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE

Dintlha tse hlalishitsweng leqepheng lena di tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o batlang ho di araba ntle le ho qobelleha hore o bale pampiri yohle.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Dithothokiso tseo o di rutilweng: Araba dipotso tse PEDI feela ho tsona

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO			
Dithothokiso tseo o di rutilweng: Araba dipotso TSE PEDI feela ho tsena.			
NOMORO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MATSHWAO	NOMORO YA LEQEPHE
1. Lefu le a rwalla.	Mofuta wa potso e telele ya moqoqo	10	5
2. Ha re jeng re ba siele	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10	6
3. Lelala o tswela Pele	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10	7
4. Batho re a kula	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10	8
MMOHO LE			
Thothokiso eo o sa e rutwang: O TLAMEHILE HO araba potso ena.			
5. Tsebanyane	Mofuta wa potso tse kgutshwane	10	9
KAROLO YA B: PADI/ SENGOLWA SA BOHOLOHOLO			
ELA HLOKO: Araba potso E LE NNGWE e telele le E LE NNGWE ya TSE KGUTSHWANE. Ha o araba potso e telele KAROLONG YA B, o lokela ho araba e kgutshwane KAROLONG YA C. O lokela ho araba potso E LE NNGWE feela KAROLONG YA B le C.			
Araba potso E LE NNGWE feela bukeng eo o e rutilweng.			
KAPA			
6. Lekgapetla la Panana	Mofuta wa potso e telele ya moqoqo	25	10
7. Lekgapetla la Panana	Mofuta wa di potso tse kgutshwane	25	10
SENGOLWA SA BOHOLOHOLO: Araba potso e le NNGWE FEELA ho sengolwa sa Boholoholo.			
8. Letlotlo la Basotho	Mofuta wa potso e telele ya moqoqo	25	13
9. Letlotlo la Basotho	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25	13
KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA			
Araba potso e le NNGWE feela bukeng ena.			
10. Malefane	Mofuta wa potso e telele ya moqoqo	25	15
11. Malefane	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25	15

ELA HLOKO: Dikarolong tsa B le C, nnetefatsa hore o arabile potso E LE NNGWE YA MOQOQO le E LE NNGWE YA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE. Ha o a lokela ho araba dipotso TSE PEDI tsa mofuta wa moqoqo kapa TSE PEDI tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane.

LENANENNETEFATSO

Sebedisa lenanennetefatso lena qetellong ho nnetefatsa hore na efela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO		NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TE LOKELNG HO ARAJWA	TSHWAYA (√)
A:	DITHOTHOKISO (tseo o di rutilweng) (Potso e telele ya moqoqo KAPA dipotso tse kgutshwane)	1–4	2	
A:	Thothokiso (eo o sa e rutwang) (Dipotso tse kgutshwane tse kgutshwane)	5	1	
B:	PALE (Potso e telele ya moqoqo KAPA dipotso tse kgutshwane)	6–7	1	
B:	KAPA SENGOLWA SA BOHOLOHOLO (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	8–9		
C:	TSHWANTSHISO/TERAMA (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	10–11	1	
PALO YOHLE YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA.			5	

ELA HLOKO: DIKAROLONG TSA B le C, nnetefatsa hore o arabile potso. E LE NNGWE YA MOQOQO le YA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE. Ha o a lokela ho araba potso TSE PEDI tsa moqoqo kapa TSE PEDI tsa dipotso tse kgutshwane.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Karolong ena o botsitswe dithothokiso TSE HLANO (POTSO YA 1–5). Araba dipotso TSE THARO feela.

DITHOTHOKISO TSEO O DI RUTILWENG

Kgetha mme o arabe dipotso TSE PEDI feela dithothokisong tseo o di rutilweng selemong sena (POTSO YA 1 ho isa ho POTSO YA 4). O tlameha ho araba POTSO YA 5, e leng thothokiso eo o sa e rutwang.

POTSO YA 1: POTSO E TELELE YA MOQOQO

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

LEFU LE A RWALLA – R.J. Moloi

- 1 Pelo ya thulama ka kebisa hlooho,
- 2 Pelo ya bina ntho di hana ho fela,
- 3 Eka rumo le hlabile mona mafetshwaneng,
- 4 Lefu le rwalla tsatsi le eme.

- 5 Ke sitwa ho bua ke bona masisapelo,
- 6 Mahlong mona kgapha di theha diphororo,
- 7 Mose ho lebitla ha re tsebe tsa teng,
- 8 Ka kwano fatshe ke la kgotso.

- 9 Ha e lla tshepe e llela mang kajeno?
- 10 E llela haufi ke utlwa le nna ke tshaba,
- 11 Meriti ho theha e moholo ya diotlwana,
- 12 Ena ntho ke sona sefaha-maeba ruri.

- 13 Lefu ha le bue le metsa feela baheso,
- 14 Lefatshe lohle le tshaba ena khanyapa,
- 15 Ha le rapama rona re ipotsa hore ho ya mang,
- 16 Ha le dikela le pakahatsa mahlomola.

- 17 O le tshware le se ke la dikela wa mme,
- 18 O ka ntlohela hara maima le mathata,
- 19 Kajeno kgwedi e apohetswe ke maru,
- 20 Kgutsana tsa sala teng moo mahlomoleng.

Sekaseka thothokiso ena, mme o hlalose ka moo sethothokisi se sebedisitseng dihloohwana tse latelang ho finyeletsa/ho fetisa molaetsa wa thothokiso. Karabo ya hao e be bolelele ba mantswe a 200–250.

- Karaburetso,
- Maikutlo le sehalo.

[10]

POTSO YA 2: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

HA RE JENG RE BA SIELE – S.J. Mamashela

- 1 Keletso tsa bona re a di kgesa,
- 2 Re di nena mehla le matsatsi,
- 3 Re re ya bona mehla e fetile,
- 4 Re lebala hore thuto re e antse ho bona.
- 5 Thuto ya nnete e se nang thetso.
- 6 Ha re jeng re ba siele baholo ba rona.

- 7 Batho ba ho bona tseo re sa di boneng.
- 8 Ba bona mekgwa ya motho a so ahlamise le molomo.
- 9 Re hane keletso re batle ho itaela,
- 10 Athe re itihela lomong sa dihele,
- 11 Hoba re hopola hore ha ba na tsebo,
- 12 Ha re jeng re ba siele baholo ba rona.

- 13 Re iketsa ba tsebang tsohle, dirutehi.
- 14 Re re ba bona botjha ba bo jele lekemekeme,
- 15 Athe ke hona ha re lahleha, re kgeloha.
- 16 Re hana tsebo le letlotlo la nnete,
- 17 Tlotlo le sa feleng, le sa rekweng.
- 18 Ha re jeng re ba siele baholo ba rona.

- 2.1 Phetapheto ya moelelo e sebedisitsweng molathothokisong wa 2, e thusa jwang ho hlakisa moelelo wa molathothokiso oo? (2)
- 2.2 Melathothokiso e qetellang temanathothokiso ka nngwe e re bopela lehlaso. Bohlokwa ba lehlaso ke bofe thothokisong ee? (2)
- 2.3 Lentswe lena "**lekemekeme**" le hlahellang molathothokisong wa 14, le hlakisa sehlo sa temanathothokiso eo jwang? (2)
- 2.4 Ke maikutlo afe a qholotswang ke thothokiso ena yohle ho wena? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 2.5 Fana ka molaetsa o jerweng ke thothokiso ena yohle. (2)

[10]

POTSO YA 3: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

LELALA O TSWELE PELE – S.J. Mamashela

- 1 Ha ho le boima ho le thata.
- 2 Mathata a o apere a o hometse,
- 3 A o imetse a o hlokisa phomolo.
- 4 Lelala o tswela pele.

- 5 Ha dintho di o fetohela ho le hobe.
- 6 O tlaletswe ke naha, ho se ngwane motle,
- 7 Tsohle di sa o tsamaele ka theko.
- 8 Lelala o tswela pele.

- 9 Bohle ha ba o fetohetse, o tlaletswe ke naha,
- 10 Dintho tsohle di sa o lokele, ho le boima.
- 11 O leka ka mona le ka mona, ho sa loke,
- 12 Lelala o tswela pele.

- 13 Metswalle le baratuwa ha ba o fetohetse.
- 14 Mosebetsi o fedile, o felletswe ke thabo,
- 15 Tjhelete e fedile, o lahlehetswe ke tsohle,
- 16 Lelala o tswela pele.

- 3.1 Bohlokwa ba sebetsa sa bothothokisi se sebedisitsweng molathothokisong wa 1 ke bofe? (2)
- 3.2 Sepheo sa kgefutsohare e sebedisitsweng molathothokisong wa 6 ke sefe? (2)
- 3.3 Hlalosa sehalo se totobatswang thothokisong ena yohle. (2)
- 3.4 Ke maikutlo a jwang a hlahiswang ke temanathothokiso ya 3 ho wena? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 3.5 Ke thuto efe o ithutileng yona ka ho bala thothokiso ee? (2)

[10]

POTSO YA 4: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

BATHO RE A KULA – R.J. Moloji

- 1 Batho re rata dipapadi tsa diketo bosawana,
- 2 Batho bao re reng ke mehlala bophelong;
- 3 Ba iphetotse ditsetse tsa meso le meswana,
- 4 Banna le basadi ha ba sa na taolo kgodisong.
- 5 Ke maima re tshaba ho kakatlela tsa rona,
- 6 Ho lluwa ka tokoloho e se nang molato le motho;
- 7 Mehlang eo re hotse ha monate ho se na mona,
- 8 Ke lehesheheshe mapatlelong ha ho sa na botho.
- 9 Ke mang ya lokelang ho itokisa ha e se wena?
- 10 O bapala ka wena le maikutlo a hao sebopuwa;
- 11 Hola kelellong o fuwe taolo ya bophelo ema,
- 12 Se hloye ba se nang molato ke dibopuwa.
- 13 Se hlole o ingamangama wa lla seboko,
- 14 Re batho re lekana ka dikelello le boko.

- 4.1 Bolela bohlokwa ba phetapheto e sebedisitsweng melathothokisong ya 1 le 2. (2)
- 4.2 Tatolano e hlahellang molathothokisong wa 4 e thusa jwang ho hlakisa moelelo wa molathothokiso oo? (2)
- 4.3 Fana ka moelelo o otlohileng wa polelo ena "**Ke lehesheheshe mapatlelong ha ho sa na botho.**" (2)
- 4.4 Ke maikutlo afe a totobatswang ke thothokiso ee yohle? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 4.5 Akaretsa mookotaba wa thothokiso ena ka polelo E LE NNGWE e jereng mohopolo wa sehlooho. (2)

[10]**MMOHO LE**

THOTHOKISO EO O SA E RUTWANG

O TLAMEHA ho araba potso ena.

POTSO YA 5: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

TSEBANYANE: S.J. Mamashela

- 1 Ke ne ke re ke tla itholela,
- 2 Ke emele la ka letsatsi ho fihla.
- 3 Jwale ke a bona ha ho thuso,
- 4 Taba di tla senyeha ke shebile,
- 5 Metsotso ke llele e fetileng.

- 6 Nthong tsohle o ipatla ka pele,
- 7 O mathibahohle, matsebatsohle.
- 8 Ba hao bofokodi o sitwa ho bo amohela,
- 9 O tjhethelle morao, o fe ba bang sebaka
- 10 Sa ho hlakisa le ho pepesa ya bona tsebo.

- 11 Manyalong, mafung e ntse e le wena,
- 12 Kerekeng le dipolotiking le teng ha o itshiyi morao.
- 13 Nthong tsohle o ipatla ka pele,
- 14 Ha o bone leha o senya ntho tsa batho,
- 15 Seo o se habileng ke thoriso, thotlolo.

- 16 Emella morao o itshwabele, tsebanyane!
- 17 Tlohella ho iketsa tsebanyane matsebatsohle,
- 18 Hoba le seo o se etsang ha se bonahale,
- 19 O duletse ho itlatlarietsa feela, ho iphoqa.
- 20 Tjhethella morao o fe ditsebi sebaka, wena tsebanyane.

- 5.1 Bohlokwa ba kgefutsohare e fumanehang molathothokisong wa 7 ke bofe? (2)
- 5.2 Molamotjetje o sebedisitsweng molathothokisong wa 9 o sebedisitswe ka sepheo sefe? (2)
- 5.3 Lentswe lena "itlatlarietsa" le hlahellang molathothokisong wa 19 le hlakisa sehlo sa temanathothokiso eo jwang? (2)
- 5.4 Ebe ke maikutlo afe a qholotswang ho wena ke thothokiso ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 5.5 Akaretsa molaetsa wa thothokiso ena ka polelo E LE NNGWE e jereng mohopolo wa sehlooho. (2)

[10]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PALE/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO

Araba potso ya buka eo o ithutileng yona karolong ena.

Kgetha mme o arabe potso E LE NNGWE feela, potso e telele ya moqoqo le ya dipotso tse kgutshwane.

HOPOLA: Ha o araba potso e telele (ya moqoqo) KAROLONG YA B, o tlameha ho araba le dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA C.

PALE/NOBELE**POTSO YA 6: MOFUTA WA POTSO E TELELE (YA MOQOQO)****LEKGAPETLA LA PANANA – JIM Mokoena**

Ntsha maikutlo a hao ka ntlha ena ya hore mongodi o sebedisitse baphetwa bana ba latelang **ba hloka botshepehi** ho ntshetsapele sengolwa sena.

- Lesibu
- Mmalehola

Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 350–400

[25]

POTSO YA 7: MOFUTA WA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE**LEKGAPETLA LA PANANA – JIM Mokoena**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

TEMA YA A

“Mme Mmalehola o na le kgatele e hodimo ya madi. Hape ho teng le ngongoreho ya tsa bongaka ka ditho tsa hae tsa pelehi. O na le bothata ba ditjhupu tse kwalehang tsa ho pepa tse ka bakang hore a pepele ka ntle ho ditjhupu tseo tsa ho pepela. O tla ba le bothata ba ho pepa ka mokgwa o tlwaelehileng. Tsena kaofela di lokela ho hlahlojwa ke dingaka pele le ka hlahlamisa.” Yaba o qalella ho bososela le bona ka hore, “Ntle le moo le tla ba lelapa le thabileng ka ngwana enwa wa lona a le mong feela tjena,” Le ha ho le jwalo bona ba sitwa ho bososela. Ngaka Katleho a realo a hlile a ba qenehetse haholo e le ka nnete. Feela ngaka Katleho a phakisa ka ho ba kgothatsa. A ba a qetela puisano ya hae le bona ka ho ba lakaletsa bophelo bo botle. A re ha ba ka tshehetsana feela le ha ba ka tshepana feela ka nnete ruri ba tla phedisana ha monate tlasa tseo a seng a ba boleletse tsona. Nnete ke hore ditaba tseo kaofela hohang ha di a ka tsa nyahamisa Lesibu le yena Mmalehola ka hore ba ka tswela pele ka bophelo ba bona ntle le bothata. Ngwana o ne a thabetswe ka mona le ka mane. A ba a rehwa lebitso la Tswalano. O rehilwe lebitso habo Lesibu ke mme wa Lesibu ka sebele. O ne a fetohile sebatso sa nnete.

- 7.1 Ho ya ka ditaba tsa qotso e ka hodimo, ke ka lebaka lefe Mmalehola a sa tlamehang ho hlahlamisa ka pele kamora ho beleha Tswalano? (1)
- 7.2 Ho ya ka ditaba tsa qotso e ka hodimo kgohlano e tliswang ke ditaba tsa ngaka Katleho ho Lesibu le Mmalehola ke ya mofuta ofe? (1)

- 7.3 Diketsahalo tse hlahellang qotsong e ka hodimo di totobatsa nako efe pading ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 7.4 Hlalosa ketsahalo e soto eo Lesibu a e entseng mme a e boloka e le sephiri nakong eo a neng a le mokgatlong wa Dipodi Mabeleng. (2)
- 7.5 E be o ka re Lesibu ke mophetwa wa semelo se jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 7.6 Maele a Sesotho a re “Mmangwana o tshwara thipa ka bohaleng”. Hlalosa hore ebe Mmalehola o ile a phethahatsa maele ana bongwaneng ba Tswalano. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka yohle.

TEMA YA B

Ha Tswalano a se a fihlile ha nkgonwae, ho ile ha hlaka hore bana ba hae le bona ba kgotsofaletse ho etela nkgono wa bona. Ho ile ha qaleha mosebetsi oo a neng a tlile ho tla o phetha, e leng mosebetsi wa ho thusa nkgonwae ka ho hlwekisa le ho beha fenetjhara ya ntlo botjha. Ke hona ka nako ena moo ngwana ka lebaka la ho futhumatswa ke thabo eo a leng ka hara yona, Onkentse o ile a mathela ho nkgonwae. A kopa hore a mo hlobodise diaparero tse ding hore a tle a sale ka tse bobebe feela hore a tle a kgone ho ipapalla ka bolokolohi. Yaba nkgonwae o etsa jwalo ntle le tikatiko ya letho.

“Jo! Be! Anthe ho tla ba jwang na?” Ke mme Mmadikonelo ka pelong. A realo ka ho makala ho hoholo. Yaba jwale o se a tsepamisa maikutlo le mahlo a hae tabeng ya matshwao a tsejwang ke yena jwalo ka ngwetsi e kgolo ya moo Kgatleng, e leng matshwao a lelapa la Bakgatla mmeleng wa setloholo sena sa hae e leng Onkentse. Ka nnete o ile a bona matshwao a bana ba Bakgatla a le jwalo ka ha a a tseba mmeleng wa Onkentse. Sena ka bosona sa etsa hore mehopololo ya hae e kgelekgethe. A nahana ntho tse ngata.

- 7.7 Ke ka lebaka lefe Tswalano a etetseng ha nkgonwae Mmadikonelo ho ya ka ditaba tsa qotso? (1)
- 7.8 Ho ya ka ditaba tsa qotso e ka hodimo ke mothinya ofe o sa lebellwang o ileng wa sibollwa ke nkgono Mmadikonelo kamora hore a hlobodise Onkentse diaparero? (2)
- 7.9 O ka re Lesibu ke mophetwa wa mofuta o jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 7.10 Ho ya ka diketsahalo tsa padi ee, o ka re seabo sa Mmalehola ke sefe ntshetsopeleng ya padi ee? (2)

- 7.11 Ho ya ka wena, ebe o ne o tla etsa jwang ha ntatao a o hlekefetsa ka tlhekefetso ya motabo? (2)
- 7.12 Tshohla kamoo tomatso e hlahellang kateng pading ena dikamanong tsa Tswalano le ntatae Lesibu. (2)
- 7.13 Hlakisa hore ke hobaneng ha diketso tsa Lesibu di lokela ho sehollwa setjhabeng? (2)
- 7.14 Phethelo ya padi ena e totobatsa maikutlo a jwang ho wena? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- [25]**

POTSO YA 8: POTSO E TELELE YA MOQOQO

LETLOTLO LA BASOTHO – NPK Moikangoa-Mohapi. MS Sekobolo

O itshetlehile ka ditaba tsa tshomo ya Mmutlanyana, Sehohwana le Hlolo sekaseka kamoo **mona/mohono** e leng sera se seholo sa motho le hore o ka isa motho timelomg. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 350–400.

[25]

POTSO YA 9: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

LETLOTLO LA BASOTHO – NPK Moikangoa–Mohapi MS Sekobolo

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa thoko kaofela.

TEMA YA C

Thoko ya morena Moshoeshe Moshoaia

- 1 Poropotlwana e ntle, pabala,
- 2 Ngwana Mmualle wa Mmalitha, Lehlwibi;
- 3 Hlwibi la hlwibila Mamorena phahamela;
- 4 Phahamela setjhaba sena ke sa hao.
- 5 Mamorena a ithwala a tswala Peete;
- 6 Peete e motshwana, Motswane.
- 7 Sakeng la hae ha bitoha Dibe,
- 8 Moremoholo ntata Mofoka.
- 9 Ha bitoha Dibenyane, Lekarietsa;
- 10 Ngwana Mamokhachane sebele,
- 11 Ntata Moshoeshe Moshoaia,
- 12 Wa ha Kadi Lebeola la Kweneng;
- 13 Kwena ya beola Ramonaheng ditedu;
- 14 Tedu di sa hanne ho mela.
- 15 Di a mela isao makgaba a kgahletse.

- 9.1 Ho ya ka ditaba tsa qotso e ka hodimo ngwana ya hlahoswang molathokong wa 1 ke ya jwang? (1)
- 9.2 Ho ya ka ditaba tsa qotso e ka hodimo Peete ke mang? (1)
- 9.3 Bohlokwa ba sejura se sebedisitsweng molathokong wa 1 ke bofe? (2)
- 9.4 Sepheo sa tshebediso ya lehokela/hlaahlela e qetellang molathokong wa 3 le 4 ke sefe? (2)
- 9.5 Moshoeshe o ana phoofolo efe? (1)
- 9.6 Qolla molathoko o le mong feela o sa kgolweheng thokong ena. (2)
- 9.7 Karaburetso ya pono e hlahellang molathokong wa 5 e hlakisa moelelo wa molathoko oo ka tsela e jwang? (2)
- 9.8 O ka re Moshoeshe ke mophetwa wa semelo se jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa tshomo kaofela.

TEMA YA D

Eitse hosasane mma ona a aloha. Yaba phokojwe o ja leno le le leng motsheare. Yaba o phunya ntlo ena kamorao. Yaba mma ona o atla, mantsiboya; a re: "Phokojwe, ntsha bana." Yaba phokojwe o re: "O a ba ja, o a ba ja, o tloha o re Phokojwe, ntsha bana!" Yaba nkwe o boela a pheta hape, a re: "Phokojwe, ntsha bana!" Nkwe e itse ka batla kantle ka mona moo e kenang le teng, yaba e kena ka ho phokojwe; phokojwe a tswa kamorao, ka moo a neng a phuntse ka mora ntlo, ka moo a neng a entse lesoba. Jwale nkwe, ha a sa le kahare, o tswatswile a batla, a fumana bana ba hae ba le siyo. Jwale a lakatsa ho tswa; a ba a tswa, a fumana phokojwe a se a le siyo. A nka mohlala wa phokojwe.

Phokojwe a ya le thaba, a fumana moo dinotshi di behetseng teng. A fihla a ema. Yaba o a hlaha, o re: "Phokojwe bana ba ka ba kae?" Yaba phokojwe o re: "Ke bana ka mona, ke ba rutile sekolo." Yaba nkwe o re: "Ba kae?" Yaba phokojwe o re: "Tlo kwano, o tlo ba mamela, ba ntse ba bina." Yaba nkwe e fihla e mamela. Yaba phokojwe o re: "Ke bao bana ba hao." Yaba o a itlohela phokojwe, o a itsamaela; nkwe e sala e mametse bana ba yona.

Ha tla tshwene ho nkwe; ya re: "Nkwe, o ntse o emetseng moo?" Yaba nkwe o re: "Ke mametse bana ba ka, phokojwe o itse o ba rutile sekolo." Yaba tshwene o nka monkgwane wa hae, o a hlohlotisa o re: "Ke sa tla bona bana ba hao kajeno." Eitse dinotshi ha di tswa, yaba tshwene o tlolela hodima lefika; jwale yaba di tshwara nkwe. Yaba tshwene o re: "Ke bao bana ba hao!"

- 9.9 Mohanyetsi wa moetapele tshomong ee ke mang ho ya ka ditaba tsa qotso e ka hodimo? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 9.10 Ke ketsahalo efe e ileng ya etswa ke Nkwe e nnetefatsang maele a Sesotho a reng "Ho se tsebe ke lebote"? (2)
- 9.11 Bontsha hore Tshwene le Phokojwe ba tshwana ka mokgwa o jwang? (2)
- 9.12 Ke malepa afe a sebedisitsweng ke Phokojwe ho ka hohela Nkwe ho mo isa lefung la hae? (2)
- 9.13 Ditaba tsa tshomo ee ebe di qholotsa maikutlo a jwang ho wena? Tshehetsa karabo ya hao (2)
- 9.14 Ke molaetsa ofe oo mongodi a o fetisetsang ho babadi ka tshomo ee? (2)

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA

Araba potso ya buka eo o ithutileng yona feela karolong ena. Ha o arabile potso ya moqoqo KAROLONG YA B, araba dipotso tse kgutshwane karolong ena. Ha o arabile dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA B, jwale araba ya moqoqo.

POTSO YA 10: POTSO E TELELE YA MOQOQO

MALEFANE – NP Maake

Maelana a Basotho a re “Bohlale bo ja monga bona”. Bontsha kamoo maele ana a ileng a totobala kateng le ho raranya kgohlano kateng tshwantshisong ena, mme o itshetlehe ka seapadi sa sehlooho e leng Malefane. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 350–400.

[25]

POTSO YA 11: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE

MALEFANE – N P Maake

Bala qotso ena e latelang ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa terama/tshwantshiso yohle.

TEMA YA E

Malefane: Ntate, basadi bao ke buang ka bona ke ba ka e seng ba hao. Na maoba mona ha re ne re bua ka hore ke o kenele mokga, re ne re sa bue ka mosadi le matla a dipolotiki? Kajeno ke kgetha matla a dipolotiki bakeng sa mosadi, mme ha ke se ke a fumane, ke hona ke tla nahana ka mosadi. Ha jwale ke batla matla. Hosane ke tla be ke le teng kopanong eo, mme le Nkubu a ke ke a ba a nthiba. Kajeno ke tla lala ke mmone ha hae mane ke mo tsebise hore hosane a ntebelle kopanong, mme ha ho e mong ke nna nkgetheng mona. Ere ke kene ka kamoreng ke itokise pele ke eya ha Nkubu. Ke a bona monna eo o nahana hore ke thaka ya hae yena le moranyana eo wa hae ya batlileng a mpolaya ka koloi. (*O fetela ka kamoreng ya hae.*)

Letshela: *O buela tlase a le mong.*) Ha e ka moshemane enwa hlooho ena ya hae ha e sa nka hantle tjee, ke tla etsa jwang jwale? Ako bone kamoo a hototseng mahlo kateng. O a bona hore ha nka leka ho mo thiba a ka nketsa ntho eo ke so ka bang ke e bona. Ke tla etsa jwang ha ho le tjee le mmae a le siyo? Kapa ke hle ke mathele ha Nkubu ke mo fihlele pele? Ka nnete o a hlanya ngwana enwa. Ha ke so ka ba ke mo utlwa a bua tjena le nna haesale a hlaha.

- 11.1 Ke kgohlano ya mofuta ofe e iponahatsang ho ditaba tsa qotso e ka hodimo? (1)
- 11.2 Bolela sehalo se ikutlwahatsang puong ya Malefane ho tswa qotsong. (1)
- 11.3 Tikoloho eo diketsahalo tsa tshwantshiso ena di etsahallang ho yona di bontsha hore ke mehla efe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

- 11.4 Malefane o ne a susumetswa ke eng ho ka kenela mokga wa dipolotiki? (2)
- 11.5 Thabiso e ne e le “nta ya selomela ka kobong” ka mokgwa o jwang? (2)
- 11.6 Eo re ka reng ke mohanyetsi wa sebakadi sa sehlooho ke mang tshwantshisong ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 11.7 O ka re Malefane ke sebakadi sa mofuta o jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

MMOHO LE

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa terama/tshwantshiso yohle.

TEMA YA F

Nkubu:	<i>(Ka ho makala le ho tshoha ha a bona Malefane a mo hotoletse mahlo jwalo ka lehlanya.)</i> Ha ho dumediswe haeno ha ho kenwa lapeng la batho?
Malefane:	Ha se lapeng, ke ha ntja tse pedi mona.
Nkubu:	O reng moshemane towe? O etswa ke eta tseno tse sa tshwaneng tseo o di rwetseng.
Malefane:	Ke tjholo ka re o a ntshaba, o tla balehela dieteng. Keng o sa ntadime mahlong re bue jwalo ka banna bakeng sa hore o ntjhebe dieteng? Ke tjholo! Ho se ho fedile ka wena. Re tla kopana hosane kopanong ya ntja tse pedi, re bone hore poho ke mang pakeng tsa ka le wena.
Nkubu:	Ha nka ba ka o bona ka leihlo lena la ka hosane kopanong, o tla teana le pela di falla moshemane.
Malefane:	E le hore di fallela kae pela tseo?
Nkubu:	Ke a bona batswadi ba hao ha ba ka ba o ruta mekgwa.

- 11.8 Ke hobaneng dibapadi tse buisanag qotsong ba hlahella e le dibapadi tsa sehlooho ka bobedi? (1)
- 11.9 Maikutlo a Malefane a hlahiswang qotsong e ka hodimo a amana le ketsahalo efe e ileng ya mo etsahalla mokgeng wa Nkubu. (2)
- 11.10 Ke ketsahalo efe e re fuparetseng sehlohlolo sa tshwantshiso ee? (2)
- 11.11 Sekaseka kamoo tlhelo sengolweng sena e hlahellang ka teng. (2)
- 11.12 Bontsha kamoo mongodi a hlahisitseng tomatso kateng dikamanong tsa lerato dipakeng tsa Malefane le Mapule. (2)

- 11.13 O itshetlehile ka maemo a phedisano, na o ka re boitshwaro ba Nkubu bo ka ananelwa ke setjhaba? (2)
- 11.14 Qetelo/phethelo ya terama ee, e totobatsa maikutlo a jwang ho wena? Tshehetsa karabo ya hao. (2)

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80